

ČASTO KLADENÉ OTÁZKY – DOPROVODNÝ MATERIÁL PRO UČITELE

Děj filmu se odehrává v imaginárním světě počítačové hry, která byla inspirována realitou světa, ve kterém žijeme. Problémy Aminy a zdejších lidí vychází ze zkušeností, které ADRA, o.p.s. získala v rámci svého působení v Etiopii. Důležitou součástí videa je moment humanitární a rozvojové pomoci. Při tvorbě této části scénáře jsme konzultovali konkrétní postupy a principy této pomoci se zahraničním oddělením i dalšími odděleními ADRA. Správně provedená pomoc místním obyvatelům tedy odráží realitu uskutečněných projektů. Realita Etiopie se ve videu dále odráží v tom, že jednou z příčin chudoby v tomto státě jsou klimatické podmínky (některé části země jsou zasaženy dlouhodobým suchem), země trpí špatnou infrastrukturou (cesty po celé zemi jsou ve velmi špatném stavu), existují zde genderové nerovnosti v přístupu ke vzdělání a systém sociálního zabezpečení tu nefunguje příliš dobře.

Některé části filmu však nemůžeme brát doslovně. Při vstupu do počítačové hry je hráč přivítán slovy: „Vítejte v Zemi nerovností“. V Etiopii, stejně jako v každé zemi na světě, se setkáváme s ekonomickými nerovnostmi ve společnosti. Nutno však poznamenat, že Etiopie nepatří k zemím s největšími nerovnostmi. Sem se řadí například Jihoafrická republika či Brazílie. Při vstupu do diskuzní místnosti Soubor názorů se jako jedna z příčin nerovností zmiňuje kolonialismus. Zde je nutné poznamenat, že zrovna Etiopie byla kolonií pouze krátce, a to v letech italské okupace (1936–41).

CHUDOBA

Co je chudoba?

Pravděpodobně nejběžnější přístup pro vymezení pojmu chudoby je výběr jen jednoho indikátoru (obecně uznaný ukazatel míry chudoby), na jehož základě se snažíme odhadnout počet chudých v dané oblasti. To však významně zkresluje celý problém, jelikož chudoba v sobě skrývá mnohem více než jen nedostatečný příjem. Chudoba sice úzce souvisí s materiálním strádáním, avšak je velmi spjatá se subjektivním vnímáním a srovnáváním vlastní situace s kvalitou života ostatních. Chudoba může být definována skrze nenaplnění základních lidských potřeb, nezajištění základních lidských práv, nedostatek sociálních vazeb. Chudoba může být také chápána jako absence „pojištění“ pro řešení krizových situací. Důležité je uvědomit si také dynamiku chudoby, tedy že se nejedná o konečný absolutní stav, jehož podoba se nijak nemění.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Digitální vzdělávací zdroj pro výuku zeměpisu,
RČ: CZ.02.3.68/0.0/0.0/18_067/0012346

Jak se měří chudoba?

Měření chudoby není jednoduché. Existuje mnoho druhů ukazatelů chudoby, z nichž každý je postaven na jiných charakteristikách, a mají tak různou vypovídací úroveň.

Chudobu můžeme měřit buď přímo (např. sledováním naplnění jednotlivých základních potřeb), či nepřímo (sledováním zástupných indikátorů, např. úroveň příjmů domácností)^[1]. Často se setkáváme právě s nepřímým přístupem, kdy bývá často míra materiálního strádání vystihována ekonomickými ukazateli.

Postupy pro stanovení chudoby využívané v jednotlivých zemích (např. pro účely zamíření sociálních programů) se liší. Pro mezinárodní srovnávání je ale často využíváno sledování extrémní chudoby na základě stanovení jednotné mezinárodní hranice (prahu) extrémní chudoby Světovou bankou. Tato hranice je průběžně upravována v závislosti na inflaci. V cenách roku 2020 odpovídala příjmu **2,19 USD na osobu a den**. Pro jednotlivé země se pak tato hodnota vyjadřuje s využitím přepočtu podle tzv. **parity kupní síly** (*purchasing power parity*, PPP), která odráží různé úrovně cen zboží a služeb v jednotlivých zemích. Více o chudobě v bodě *Jaký je rozdíl mezi absolutní a relativní chudobou?*

V materiálech lekce používáme hranici extrémní chudoby ještě 1,9 USD na osobu a den, a to z důvodu nedostupnosti dat pro nově vypočtenou hranici (data v rozmezí 2008–2018, na základě posledního roku, kdy byla data za danou zemi k dispozici).

Nepřímý přístup sledující míru chudoby na základě příjmu domácností je kritizován, neboť často dobře nezachycuje neekonomické dimenze chudoby. Hlubší poznání o míře chudoby nám poskytnou komplexnější ukazatele, které přistupují k měření chudoby příměji, když se snaží postihnout její různé dimenze. Příkladem takového ukazatele, který je využíván i pro mezinárodní srovnání chudoby, je např. **MPI** (*multidimensional poverty index*, **vícedimenzionální index chudoby**)^[2], na který odkazujeme i v našem videu a který poukazuje na to, že chudoba zahrnuje různé druhy deprivací. V rámci tří dimenzí (dlouhý a zdravý život, vzdělání a slušná životní úroveň) se zohledňuje 10 ukazatelů, z nichž každý má stejnou váhu v rámci své dimenze.

Dimenzi dlouhého a zdravého života reprezentuje výživa a dětská úmrtnost. V rámci dimenze vzdělání MPI sleduje dobu vzdělání a zápis dětí do studia a v rámci slušné životní úrovně např. kvalitu pitné vody, vlastní toaletu nebo přístup k elektřině. Dříve se používal jednodušší index lidské chudoby (*human poverty index*, HPI).

S chudobou dále souvisí další ukazatele, jako je např. subjektivní spokojenost, sociální vyloučení související s nerovnostmi ve společnosti nebo kvalita životního prostředí^[3].

Jaký je rozdíl mezi absolutní extrémní a relativní chudobou?

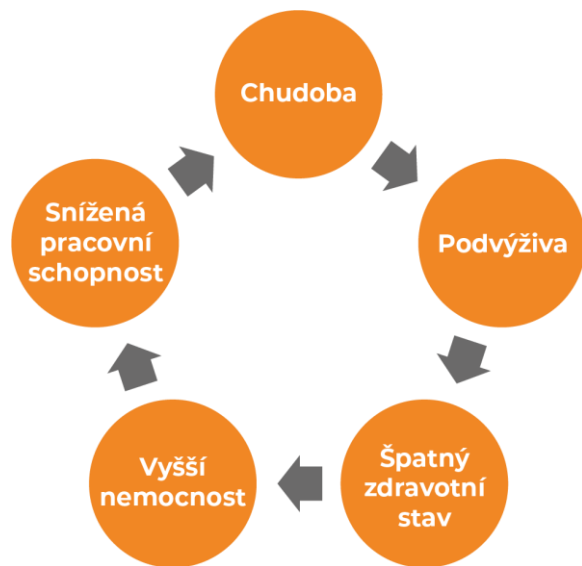
Absolutní **extrémní** chudobou se rozumí stav, kdy člověk není schopen zajistit si základní životní potřeby: jídlo a pitnou vodu, bydlení, zdraví, hygienické potřeby, vzdělání a přístup k informacím. Současná hranice pro absolutní extrémní chudobu je **2,19 USD na osobu a den** (založeno na PPP z roku 2020) a platí celosvětově, jelikož by měly pro každého platit stejné standardy, co se týče nezbytných potřeb. Náklady na přežití se ale v jednotlivých zemích liší, a tudíž je praktické využití ukazatele značně limitované. Navíc je velmi důležité právě slovo extrémní, například pro život v městském prostředí je tato hranice naprosto nedostačující. Bohužel se jedná o velmi významně vnímaný ukazatel chudoby, který dobře nereflektuje situaci v dané zemi a celou problematiku značně zjednodušuje a zkrsluje. Chudoba je velmi místně specifická, proto je tento ukazatel využíván především **k mezinárodní klasifikaci a srovnání**, jeho praktické využití je však s ohledem na výše zmíněné velmi omezené. Míry extrémní chudoby podle tohoto přístupu se liší od těch, které jsou stanovované jednotlivými zeměmi pro jejich praktické potřeby, z praktického hlediska není tento ukazatel příliš významný.

Ukazatel relativní chudoby je oproti tomu založen na srovnání životní úrovně jedince s průměrnou životní úrovní celé společnosti. Definuje chudobu jako žití pod určitým relativním prahem chudoby. Zohledňuje tak lokální kontext a pro praktické využití je daleko přínosnější, liší se tak pro jednotlivé země^[1].

Co je bludný kruh chudoby?

Bludný kruh chudoby znázorňuje aspekty chudoby, které jsou

vzájemně natolik provázané, že je velmi obtížné se z nich vymanit. Zdravotní stav a z něho vyplývající úroveň nemocnosti vycházejí z kvality výživy a jsou zase úzce navázány na schopnost pracovat a opatřit tak prostředky na živobytí i zdravotní péči. Bludné kruhy chudoby jsou různé, v závislosti na měřítku, tento se týká jednotlivce, ale můžeme se setkat i s bludným kruhem chudoby pro společnost. Důležité je také uvědomit si, že z kruhu chudoby se lze vymanit, není to tedy konečný stav.

Mohou chudí lidé za svou chudobu?

Názory na tuto problematiku se různí, a to např. podle toho, z které strany politického spektra („světonázoru“) na chudobu nahlížíme. Zastánci meritokracie (z lat. *meritorius* = důležitý; řec. *kratos* = vláda) tvrdí, že každý člověk je zodpovědný za svůj úspěch, tedy že pro úspěch je rozhodující jeho píle, inteligence a dovednosti. Když budeme s tímto názorem jednoznačně souhlasit se všemi důsledky, pak by se mohlo zdát, že chudí si skutečně za svou chudobu mohou sami. Na opačné straně názorového spektra stojí názor, že chudí jsou oběťmi nerovností a nespravedlnosti společenského systému, které způsobují, že se tito lidé ocitají v pasti chudoby. Nedostatek prostředků má za následek ztížený přístup ke vzdělání, které potřebují k tomu, aby mohli vykonávat lépe placenou práci nebo aby mohli začít s vlastním podnikáním. Takové znevýhodnění se jen těžko překoná pouze vlastní pílí^[4].

Jaké jsou důsledky chudoby?

Důsledky chudoby nejsou jen ekonomické. Chudí lidé mají k dispozici méně peněz než ti bohatší a nemohou často uspokojit ani své základní lidské potřeby. Také často žijí v nevhodných podmínkách (nekvalitní bydlení a horší životní prostředí), mají obtížnější přístup ke kvalitnímu vzdělání, zdravotnictví a dalším službám, které ovlivňují kvalitu života v různých dimenzích. Často dříve umírají (mnohdy na nemoci, kterým se dnes dá již relativně snadno předcházet nebo je léčit) a mají většinou menší šance svobodně se rozhodovat a vlastním úsilím ovlivňovat svůj život i životy svých dětí^[5].

Existuje chudoba i v Česku?

Tak jako v jiných rozvinutých zemích, i v Česku se pro vymezení chudoby častěji uplatňuje hledisko relativní chudoby, tzn. srovnání situace jednotlivých domácností s průměrem společnosti. V Česku žije poměrně málo lidí v příjmové chudobě, nicméně podstatná část se pohybuje přímo nad jejím prahem, hrozí zde pak pád pod hranici chudoby. V Česku má tato chudoba více podob. Příčinou může být nízký či nejistý příjem, nedostupné bydlení, nezaměstnanost, sociální vyloučení nebo malá šance získat slušné vzdělání. Velký problém představují exekuce, jejichž objem a závažnost narůstají i vlivem nedostačující legislativy^[6].

Mezi nejvíce ohrožené skupiny patří především rodiče samoživitelé a osamělí senioři. V obou případech se jedná především o ženy. Situaci prohloubila krize spojená s pandemií covid-19^[7].

NEROVNOSTI

Jak se měří rozvoj v kontextu nerovností?

Jelikož chudoba úzce souvisí s mírou rozvoje dané země, druhým ukazatelem v lekci je **IHDI** (*inequality-adjusted human development index*, česky někdy zvaný jako narovnaný index lidského rozvoje). Ten vychází z běžného HDI (*human development index*), který mapuje vyspělost státu skrze tři dimenze (zdraví, vzdělání, životní úroveň) a jsou v něm **zohledněny i nerovnosti uvnitř státu**. V každém z dílčích komponent tohoto komplexního ukazatele je zohledněna daná nerovnost uvnitř státu, tudíž daleko věrohodněji vyobrazuje index lidského rozvoje. Čím větší je nerovnoměrné rozdělení, tím nižší je IHDI ve srovnání s původním HDI^[8].

Jaké existují druhy nerovnosti ve společnosti?

Druhů nerovností je celá řada. Existují nerovnosti na úrovni států i mezi jednotlivci.

Příklady druhů nerovností:

- a) **Příjmová nebo majetková** (ekonomická nerovnost): Nerovnost v příjmu nebo bohatství mezi lidmi ve společnosti.
- b) **Genderová nerovnost / nerovnost pohlaví**: Situace, kdy pohlaví (v biologickém smyslu) a/nebo gender (osobní identita ve vztahu k pohlaví) určuje další nerovnosti, včetně rozdílných práv či rozdílu v důstojnosti. Tyto nerovnosti mohou zároveň souviset se stereotypními představami o rozdílných rolích žen a mužů ve společnosti.
- c) **Regionální / územní nerovnost**: Nerovnosti mezi regiony či územími.
- d) **Náboženská nerovnost**: Nerovnosti související s rozdíly v náboženské příslušnosti. Včetně rozdílu ve svobodách projevovat svoje náboženské vyznání, diskriminace (nerovné zacházení) osob vyznávajících určité náboženství.
- e) **Věková nerovnost**: Znevýhodňování osob a skupin kvůli jejich věku či příslušnosti k určité generaci.
- f) **Rasová / etnická nerovnost**: Upřednostňování příslušníků jedné rasy či etnika před druhými, omezování jejich práv, které může vést k rasové či etnické segregaci a vyloučení, či dokonce ke snaze o vyhlazení určité rasy či etnika, tzv. genocidě.
- g) **Sociální nerovnost**: Jednotlivci a skupiny nemají stejný podíl na hmotném bohatství a rozhodování. Kromě rozdílného příjmu se sociální nerovností souvisí ale např. i přístup ke vzdělání, možnosti budovat pracovní kariéru, dostupnost zdravotní péče aj.
- h) **Nerovnost týkající se sexuální orientace**: Znevýhodnění lidí, kteří mají jinou sexuální orientaci než většinová společnost^[9].

Co znamená pojmenování země globálního Severu a Jihu?

Toto často používané označení odráží markantní rozdíly v relativním bohatství jednotlivých regionů světa. Hodně zjednodušeně vyjadřuje fakt, že na severní polokouli najdeme většinu vyspělých zemí, zatímco na jižní polokouli převažují země méně vyspělé, tedy země s nízkou průměrnou životní úrovní obyvatelstva a relativně nerozvinutou ekonomikou, s rozdílnou demografickou strukturou a chováním a nízkou úrovní vzdělanosti^[5].

Můžete se setkat i s jinými pojmy, například **nejméně rozvinuté země**

(*least development countries*, LDCs), které značí seznam opravdu nejméně rozvinutých zemí dle definice OSN^[10]. V roce 2020 jich bylo 46, 33 z nich leží v Africe^[11].

Dalším termínem jsou i **země třetího světa**^[12]. Jedná se o skupinu hospodářsky málo rozvinutých zemí, což jsou zpravidla bývalé kolonie, které získaly – většinou po 2. světové válce – politickou samostatnost. Pozor, nezaměňovat s označením občanů třetích zemí v kontextu Evropské unie.

Jaké jsou příčiny nerovností mezi státy?

Na vznik a prohlubování nerovností mezi státy světa mělo vliv mnoho faktorů, které typicky působí společně. Jsou to jak **fyzickogeografické podmínky, charakter krajiny a vliv podnebí** (všimněte si, že většina chudých zemí leží v tropech či subtropích, většina bohatých v mírném pásmu), tak historické příčiny jako **kolonialismus, války o území a nerostné zdroje, industrializace**.

V minulosti byly jednotlivé společnosti ekonomicky diferencované především uvnitř. K zásadnímu nárůstu mezinárodních nerovností (polarizaci na rozvinuté a rozvojové země) došlo v souvislosti s industriální revolucí a koloniální expanzí. Zdá se, že i díky globalizaci nyní sledujeme jisté vyrovnávání mezistátních ekonomických rozdílů (zejména díky hospodářskému růstu velkých zemí jako Čína a Indie), ale též přetrvávající polarizaci (umocnění periferní situace řady chudých zemí). To ovšem provází nárůst rozdílů uvnitř řady rozvinutých i rozvojových zemí.

Rozvojové země dnes mají svou budoucnost mnohem méně ve svých rukou. Zásadní vliv **má globalizace a rozložení politické a ekonomické moci ve světě**. Nejenže nepřispívá k rozvoji chudých zemí, ale řadou mechanismů existující nerovnosti dále prohlubuje. Nerovnocenné vztahy nadřazenosti a podřazenosti mezi bohatými a chudými zeměmi, které byly formálně ustaveny v době kolonialismu, přetrvávají i v postkoloniálním období a projevují se v ekonomické (např. nerovný přístup na trh v rámci mezinárodního obchodu, mezinárodní dělba práce), politické i kulturní rovině.

Neméně důležitou příčinou (ale zároveň i výsledkem) jsou **chybějící kvalitní instituce** – formální právní řád (právní systém, ochrana vlastnických práv) i další neformální mechanismy (např. zvyky, míra korupce) ovlivňující chování lidí dané společnosti, které zajišťují ochranu práv, rovnost příležitostí či sociální solidaritu a omezují moc

elit. Teprve za existence takových institucí se lidem vyplatí podstupovat riziko investic (ať už ekonomických investic, tak např. do lidského kapitálu – vzdělávání) a nastartovat tak socioekonomický rozvoj^[5,13].

Porozumění tomuto problému je klíčové pro celé ukotvení tématu chudoby. Pro zájemce doporučujeme články:

NOVOTNÝ, J. (2006): Nejchudší země světa. Geografické rozhledy, 16(1), 2–3.^[5]

NOVOTNÝ, J. (2011): Kořeny nerovnoměrného rozvoje: role geografické makropohy a souvisejících faktorů. Geografické rozhledy, 11(2), 2–5.^[13]

Liší se gender od pohlaví?

Gender bývá také nazýván sociálním pohlavím. Na rozdíl od pojmu pohlaví, který je chápán výhradně v biologickém smyslu, označuje pojem gender sociální či kulturní charakteristiky a modely přiřazované mužskému nebo ženskému biologickému pohlaví a odkazuje na sociální rozdíly mezi ženami a muži. Tyto role se mění s časem a významně se liší podle kultury národa a dané historické etapy vývoje společnosti. Nejsou tedy přirozeným, daným rozdílem mezi muži a ženami, ale dočasným vývojovým stupněm sociálních vztahů^[14].

Co je to registrované partnerství?

Registrované partnerství je definováno jako trvalé společenství dvou osob stejného pohlaví a je u nás ustanoveno v zákoně o registrovaném partnerství z roku 2006^[15]. Není to však stejný svazek jako manželství, registrovaní partneři nemají stejná práva jako manželé. Nemohou např. společně adoptovat dítě. Partnerům nevzniká společně jmění jako manželům, po smrti partnera nemá pozůstalý nárok na vdovský důchod, jsou vyloučeny církevní sňatky a další.

První manželství stejnopohlavních párů bylo uzákoněno v roce 2001 v Nizozemí, dnes je možné jej uzavřít i v USA či většině zemí západní Evropy. Naopak v některých zemích je homosexualita stále trestná a existují země, kde se dokonce trestá smrtí (v Asii např. v Afghánistánu, Íránu či Jemenu, v Africe např. v Somálsku či Nigérii)^[16].

ŘEŠENÍ CHUDOBY

Jak může stát bojovat s chudobou?

Řešení problému chudoby je dlouhodobou záležitostí, na kterou je

v prvé řadě třeba nahlížet v širších souvislostech rozvoje a omezení nerovností ve společnosti. Stejně jako příčiny chudoby, tak i její možná řešení spočívají jak uvnitř jednotlivých zemí, tak na mezinárodní úrovni. Důležitá je vzdělávací politika, kdy kvalitní vzdělání připravuje děti a mládež na budoucí život, a tedy možnost se o sebe postarat. Jedná se také o otázky hospodářské i sociální politiky. Systémy sociální podpory existují v rozvinutých i rozvojových zemích, ale jejich rozsah, formy i efektivnost se mezi zeměmi liší. V porovnání s významem sociálních programů fungujících uvnitř jednotlivých zemí jsou současné nástroje boje s chudobou na mezinárodní úrovni podstatně slabší. Existující systém poskytování mezinárodní rozvojové pomoci je důležitou součástí zahraniční politiky bohatých zemí, ale ze sociálního hlediska má v globálním kontextu pouze dosti omezený význam. Jiné mechanismy, které souvisejí např. s mezinárodním obchodem nebo investicemi, jsou sice násobně významnější, ale jejich dopad je nejednoznačný – chudobu zároveň omezují i vytvářejí.

Jak funguje systém sociální podpory? Jak pomáhá stát těm nejvíce ohroženým?

Systém sociální podpory funguje jako pomoc lidem, kteří se nacházejí v hmotné nouzi. Je to státem organizovaná solidarita mezi občany sloužící k překonání nepříznivých důsledků sociální události.

Člověk v hmotné nouzi není schopen si vlastním přičiněním zajistit základní životní potřeby. V Česku má člověk v hmotné nouzi nárok na dávku – např. měsíční příspěvek na živobytí, bydlení nebo jednorázovou mimořádnou okamžitou pomoc^[17].

Jak fungují systémy sociálního zajištění/ochrany v zemích globálního Jihu?

Existují různé programy, které se snaží snížit chudobu, jako jsou například **podmíněné finanční dávky** (*Conditional Cash Transfer*). Spočívají v tom, že rodina musí pro získání sociální dávky splnit určité podmínky, například podmínku, že každý člen rodiny musí chodit na preventivní zdravotní prohlídky nebo že těhotné ženy musí chodit na gynekologická vyšetření. Další podmínkou může být povinná školní docházka dítěte. Programů je několik, nejznámější jsou v Mexiku (*Prospera*, dříve *Progresá*), Brazílii (*Bolsa Família*) nebo Indii (*Janani Suraksha Yojana*).

Existují také vládní sociální programy na podporu nejchudších – **cílený veřejný distribuční systém** (*Targeted Public Distribution System*).

Takový je například v Indii, kde stát zajišťuje distribuci potravin mezi ty, kteří jsou označeni jako chudí (zde se vracíme k problematice měření chudoby)^[18].

Co je to životní minimum?

Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních lidských potřeb, nezahrnuje však nezbytné náklady na bydlení. Částka životního minima (v Kč) se průběžně zvyšuje nařízením vlády podle skutečného vývoje spotřebitelských cen^[19].

K čemu slouží daně?

Daně jsou povinné, zákonem dané platby do veřejného rozpočtu. Příjmy z daní jsou důležité, aby stát mohl investovat. Z hlediska zlepšování životní úrovně osob s nízkými příjmy jsou důležité zejména investice do rozvoje zdravotnictví, školství a služeb sociálního zabezpečení, ale i další infrastruktury.

Měli by lidé, kteří mají velký majetek, platit vyšší daně?

Problematika vyššího zdanění osob s velkým majetkem je značně kontroverzní téma, které vyvolává řadu protichůdných názorů. Zde jsou některé názory pro a proti.

Argumenty **proti** vyššímu zdanění nejbohatších:

- Lidé by měli mít nárok disponovat všemi svými příjmy a majetkem.
- Větší zdanění bohatých by mohlo být vnímáno tak, že se trestá úspěch.
- Větší zdanění majetných bude mít za následek to, že budou méně investovat, což povede k poškození ekonomiky a ve výsledku poškodí každého.
- Zvýšení daní by mělo za následek to, že lidé s velkými příjmy odsunou své peníze do daňových rájů a na účty, které jsou jen obtížně dohledatelné.

Argumenty **pro** vyšší zdanění nejbohatších:

- + Majetní lidé (stejně jako všichni občané) využívají podmínek, které jim zajistil stát. Pokud bude stát moci investovat více do svého rozvoje, budou z toho mít užitek i majetní.
- + Vyšší zdanění osob s velkým majetkem je výrazem společenské solidarity. Proto se uplatňuje ve většině vyspělých

evropských zemí.

- + Po větším zdanění nejbohatších dokonce volají i někteří multimilionáři (např. Bill Gates).
- + Nůžky mezi chudými a nejbohatšími se neustále rozevírají, tyto nerovnosti bychom se měli snažit narovnávat^[20].

Jak se liší humanitární pomoc od rozvojové spolupráce?

Dnes existují obecně dvě základní formy „pomoci druhým v nouzi“: humanitární pomoc a rozvojová spolupráce. Důležité je samotné pojmenování – pomoc a spolupráce.

Humanitární pomoc je okamžitá pomoc, která je poskytována např. v případě živelních katastrof, válečných konfliktů apod. Hlavním cílem je okamžitá pomoc obětem a zajištění základních potřeb (léků, potravin, vody)^[21].

Jaké jsou zásady rozvojové spolupráce? Co je to rozvoj?

Rozvojová spolupráce vychází ze slova **rozvoj**. Ten vyjadřuje v obecné rovině proces zlepšení kvality lidského života, různé kultury a skupiny však chápou kvalitu života, a tedy i rozvoj, různě. Jedná se o multidimenzionální koncept, zahrnující celou řadu složek – sociální, ekonomickou, kulturní, politickou i environmentální. Právě tato komplexita se odráží i v rozvojové spolupráci, která hledá celistvější přístup k řešení problémů. V kontextu rozvojových zemí se bavíme především o konceptu tzv. lidského rozvoje, který je zaměřen na potřeby jednotlivců. Rozvojová spolupráce se ve své praxi týká všech pěti dimenzí. Lze mluvit o rozvoji osobnosti, schopností, činností, sociálních vztahů, komunity, města, státu, průmyslu, zemědělství atd.

Podstatou rozvojových aktivit je především podpora lokální komunity v kontextu lokálních podmínek. Základem dlouhodobého úspěchu je aktivní zapojení místních obyvatel nejen ve fázi realizace, ale již ve fázi plánování. Diskuse jsou obohacující pro obě strany^[22].

Jaké jsou zásady humanitární pomoci?

Humanitární pomoc vychází z principů lidskosti, neutrality, nestrannosti a nezávislosti v rámci mezinárodního humanitárního práva. Vychází z po staletí formované tradice lidské kultury, kdy lidé v lepší ekonomické situaci pomáhali chudším, a to jak v době válečných krizí nebo při přírodních katastrofách, tak v období míru. Důvody byly jak

náboženské a etické, tak politické^[23].

Co znamená pojem hrubé národní štěstí?

Hrubé národní štěstí (HNŠ), anglicky *gross national happiness*, je ukazatel, který se snaží vyjádřit míru kvality lidského života a rozvoje společnosti pomocí obecnějšího ukazatele, než jakým je HDP. HNŠ se zaměřuje na tradiční hodnoty a harmonii s přírodou, tak jak je to popsáno v 9 oblastech štěstí a 4 pilířích HNŠ.

Tyto 4 pilíře jsou:

- udržitelný a spravedlivý sociálně-ekonomický rozvoj;
- ochrana životního prostředí;
- zachování a šíření tradiční kultury;
- dobrá vláda.

Mezi 9 oblastí HNŠ patří duševní pohoda, dobré zdraví, správné využití času, vzdělání, kulturní různorodost, dobrá vláda, vitalita komunity, ekologická diverzita a životní standard.

Zemí, ve které tento koncept vznikl a která jej uvádí jako oficiální cíl vlády ve své ústavě, je Bhútán. Má pomoci k vytváření takové ekonomiky země, která bude v souladu s místní kulturou založenou na buddhismu. Bhútán se snaží o celosvětovou propagaci tohoto konceptu a v roce 2011 Valné shromáždění OSN označilo štěstí za „závažný lidský cíl“, publikuje také reporty mapující lidské štěstí (*World Happiness Report*)^[24]. Ačkoliv je Bhútán inspirací v oblasti přístupu ke štěstí, neznamená to, že nemá problémy. Patří do nejméně rozvinutých zemí (LDCs) dle OSN a potýká se například s vysokými nerovnostmi, dle IHDI je na zadních příčkách žebříčku ve skupině zemí s nízkou úrovní lidského rozvoje.

